

EFFECTEN VAN BUITENDIJKS KAMPEREN OP CAMPING IJSSELSTRAND

BUREAU VIRIDIS

Onderzoeksbureau voor natuur en landschap

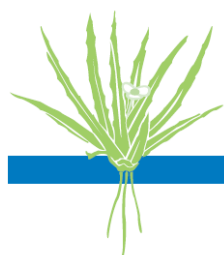
In opdracht van:
Van Gent Van der Reest

EFFECTEN VAN BUITENDIJKS KAMPEREN OP CAMPING IJSSELSTRAND

Juni 2009

Th. de Jong
M.H. van den Brink

In opdracht van:
Van Gent Van der Reest

BUREAU VIRIDIS

Onderzoeksbureau voor natuur en landschap

Bureau Viridis B.V.
Godfried Bomansstraat 7
4103 WR Culemborg
Tel: 0345 544679
Fax : 0345 544661
Email: info@bureau-iridis.nl
www.bureau-iridis.nl
BTW-nummer: NL83222315.B01
KvK-nummer: 11055787

Colofon

© Bureau Viridis, Culemborg

<i>Tekst en samenstelling:</i>	Th. de Jong & M.H. van den Brink
<i>Foto's:</i>	Th. de Jong (tenzij anders vermeld)
<i>Foto omslag:</i>	Oude wilgen langs het Zwarte Schaar
<i>Inzet omslag:</i>	Strandplezier langs het Zwarte Schaar
<i>In opdracht van:</i>	Van Gent Van der Reest
<i>Projectnummer:</i>	2009-16
<i>Rapportnummer:</i>	2009-19
<i>Wijze van citeren:</i>	Th. de Jong & M.H. van den Brink, 2009. Effecten van buitendijks kamperen op camping IJsselstrand. Bureau Viridis, Culemborg.

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever zoals hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, druk, internet, fotokopie of andere wijze zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Bureau Viridis, noch mag het zonder deze toestemming voor een ander doel gebruikt worden dan waarvoor het vervaardigd is.

Bureau Viridis is niet aansprakelijk voor vervolgschade, alsmede schade die voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van de werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Viridis. De opdrachtgever vrijwaart Bureau Viridis voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Bureau Viridis is lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

INHOUD

	SAMENVATTING	1
1	INLEIDING	2
2	DOEL	3
3	WETTELIJK KADER	4
	3-1 Natuurbeschermingswet	5
	3-2 Natuurbeschermingswet	5
	3-3 Natura 2000-gebied	5
	3-4 Ecologische Hoofdstructuur	5
	3-5 Rode Lijsten	6
4	IJSSELSTRAND EN HET ZWARTE SCHAAR	8
	4-1 Gebiedsbeschrijving	8
5	ONDERZOEKSOPZET	11
	5-1 Bronnenonderzoek	11
	5-2 Veldonderzoek	11
6	RESULTATEN	13
	6-1 Flora	13
	6-2 Zoogdieren	14
	6-3 Vogels	14
	6-4 Amfibieën	15
	6-5 Dagvlinders	15
	6-6 Libellen	15
7	ONTHEFFINGSAANVRAAG	17
8	TOETSING NATURA2000-GEBIED UITERWAARDEN IJSSEL	18
	8-1 Huidige situatie	18
	8-2 Natura2000-gebied Uiterwaarden IJssel	18
	8-3 Toetsingskader	19
	8-4 Buitendijks kamperen: bestaand gebruik	20
	BIJLAGE 1: HABITATTOETS	22
	BIJLAGE 2: SITUATIE ZONDER BUITENDIJKS KAMPEREN	26
10	LITERATUUR	29

SAMENVATTING

Bij de Campings IJsselstrand en Zwarte Schaar te Doesburg wordt al ruim 40 jaar buitendijks gekampeerd. In eerste instantie was dit gelegaliseerd, later werd het slechts gedoogd.

Mogelijk is voor het buitendijks kamperen een ontheffing van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Dit is nodig indien door het buitendijks kamperen beschermde soorten zoals deze vermeld staan in de tabellen 2 en 3 van de Flora- en faunawet worden verstoord, gedood e.d.

De gemeente Doesburg wil het buitendijks kamperen, in het kader van planactualisatie, weer positief bestemmen. De huidige bestemming van het perceel, dagrecreatie, zal worden gewijzigd om overnachten mogelijk te maken.

Beide campings grenzen aan het Natura2000-gebied IJsseluiterwaarden. Wijzigingen van bestemmingsplannen, en activiteiten die mogelijke effecten hebben op het Natura2000-gebied zijn mogelijk vergunningsplichtig in het kader van de Natuurbeschermingswet. Activiteiten die beschouwd kunnen worden als bestaand gebruik zijn hiervan, totdat beheerplannen worden opgesteld, vrijgesteld. Het gebruik wordt dan tijdens het opstellen van het beheerplan getoetst.

Onderhavig rapport geeft de resultaten weer van het onderzoek in hoeverre voor het positief bestemmen van het buitendijks kamperen een ontheffing van de Flora- en faunawet noodzakelijk is en of een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet noodzakelijk is

Resultaten

Flora- en faunawet

- Wegens het ontbreken van beschermde soorten behoeft geen ontheffing van art. 75 van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden.

Natuurbeschermingswet

- Het buitendijks kamperen bestaat al ruim 40 jaar en wordt beschouwd als bestaand gebruik. Dit wordt ook onderschreven door de provincie Gelderland.
- Door de provincie Gelderland heeft het buitendijks kamperen in het beheerplan proces getoetst en akkoord bevonden.
- Er behoeft voor het (positief bestemmen van het) buitendijks kamperen geen vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet te worden opgesteld.

Omdat het positief bestemmen van het buitendijks kamperen in de streek gevoelig ligt is er ook een habitattoets uitgevoerd waarin de mogelijke effecten op het Natura2000-gebied staan beschreven (Bijlage 1) en is een notitie opgesteld hoe de situatie zonder het buitendijks kamperen zou zijn (bijlage 2).

1 INLEIDING

Aan het Zwarte Schaar, een oude IJsselarm ten noorden van Doesburg, liggen de campings IJsselstrand en Zwarte Schaar. Kamperen op beide campings vindt grotendeel binnendijks plaats. Echter, ook buitendijks wordt gekampeerd. Deze situatie bestaat al ruim 40 jaar en wordt door het bevoegd gezag gedoogd.

De gemeente Doesburg wil het buitendijks kamperen weer positief bestemmen in het kader van planactualisatie. De huidige bestemming van het perceel, dagrecreatie, zal worden gewijzigd om overnachten mogelijk te maken. In de startnotitie Buitengebied staat hierover vermeld dat: "de huidige situatie wordt vastgelegd ten aanzien van het aantal kampeerplaatsen en bestaande bedrijfsgebouwen." De periode waarin buitendijks gekampeerd mag worden is beperkt: 1 april tot 30 september. Bovendien is de plaatsing van stacaravans en bebouwing niet toegestaan.

Voor het positief bestemmen van het buitendijks kamperen is mogelijk een ontheffing van de Flora- en faunawet noodzakelijk, bovendien is wellicht een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet noodzakelijk.

In opdracht van Van Gent Van der Reest heeft Bureau Viridis onderzoek verricht naar de natuurwaarden en onderzocht in hoeverre een ontheffing cq. vergunning noodzakelijk is.

2 DOEL

Door het positief bestemmen van het buitendijks kamperen kan de bestaande situatie gehandhaafd worden. Het buitendijks kamperen is een belangrijke pijler voor beide campings; het verhoogt de aantrekkelijkheid enorm en onderscheidt beide campings van andere campings. Door het positief bestemmen van het buitendijks kamperen (en dus handhaven van de bestaande situatie) kunnen beide campings beter met andere aanbieders concurreren en op deze wijze het voortbestaan van de camping in de toekomst zeker stellen.

Het positief bestemmen en legaliseren van het buitendijks kamperen heeft mogelijk gevolgen voor de aanwezige (beschermde) flora en fauna. Mogelijk worden verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet (FF-wet) overtreden. Indien dit het geval is dient een ontheffing van artikel 75 van de FF-wet te worden aangevraagd.

Het buitendijkse grondgebied van beide campings valt deels binnen het Natura2000 gebied 'Uiterwaarden IJssel'; enkele terreindelen vallen binnen de ecologische hoofdstructuur (EHS). Om deze reden is er naast een ontheffing van de Flora- en faunawet mogelijk een vergunning van art. 19 d van de Natuurbeschermingswet noodzakelijk.

In het kader van de voorgenomen bestemmingsplanwijziging dienen de effecten van de ontwikkeling op de natuurkwaliteiten middels een verslechtering- en verstoringtoets in beeld gebracht te worden. Onderhavig rapport is de weergave van dat onderzoek.

3 WETTELIJK KADER

3-1 Flora- en faunawet

De Flora en faunawet is alleen (met uitzondering van de zorgplicht) van toepassing op de in de wet aangewezen beschermde soorten. Dit zijn alle van nature in Nederland voorkomende zoogdiersoorten (met uitzondering van bruine rat, zwarte rat en huismuis), alle soorten amfibieën en reptielen, bepaalde soorten vissen (met uitzondering van soorten van de Visserijwet 1963) en alle van nature op het Europese grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie voorkomende vogelsoorten. Bovendien zijn een aantal planten- en diersoorten aangewezen als zijnde beschermde soorten. De Flora- en faunawet bevat een aantal verbodsbepalingen om er voor te zorgen dat de in het wild levende soorten zoveel mogelijk 'met rust gelaten' worden.

Op 21 februari 2005 is een Algemene Maatregel van Bestuur betreffende artikel 75 van de Flora- en faunawet van kracht geworden. Hierbij is onderscheid tussen de soorten aangebracht, waarbij de volgende tabellen worden onderscheiden:

Tabel 1 'Algemene soorten'

Voor deze soorten geldt dat voor ruimtelijke ingrepen een vrijstelling wordt verleend. Er hoeft geen ontheffing van Art. 75 van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Wel is op de ingrepen de zorgplicht van toepassing. De zorgplichtbepaling houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht neemt voor de in het wild levende planten en dieren, evenals voor hun directe leefomgeving.

Tabel 2 'Overige soorten'

Voor deze soorten geldt dat bij ruimtelijke activiteiten geen ontheffing Art. 75 van de Flora- en faunawet hoeft te worden aangevraagd, mits de activiteiten worden uitgevoerd volgens een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Zolang een dergelijke gedragscode nog niet is geformuleerd zijn ruimtelijke activiteiten met betrekking tot deze soorten wel ontheffingsplichtig.

Tabel 3 'Bijzondere soorten'

Dit zijn soorten die vermeld staan in bijlagen van de Habitatrictlijn, alle vogelsoorten en enkele op de Rode Lijsten vermelde soorten. Hiertoe behoren ook de nestplaats en de vaste rust en verblijfplaatsen van vogels als kerkuil, torenvalk, boerenwaluw en steenuil.

Voor deze soorten geldt dat voor ruimtelijke ingrepen een ontheffing aangevraagd moet worden van Art. 75 van de Flora-wet. Deze ontheffing zal getoetst worden aan drie criteria:

- Is er sprake van een in bij de wet genoemd belang
- Is er een alternatief, zo ja, dan geldt dat het alternatief uitgevoerd dient te worden. Zo nee, dan wordt de ingreep aan de wet getoetst.
- De geplande ingreep doet geen afbreuk aan de duurzame staat van instandhouding van de soort.

3-2 Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet heeft als doel het beschermen en instandhouden van bijzondere gebieden in Nederland, waaronder natuurmonumenten en Natura2000-gebieden. Ontwikkelingen en gebruiksvormen die niet nodig zijn voor of verband houden met het beheer, zijn verboden.

Om te voldoen aan de verplichting om het toetsings- en afwegingskader van de habitatrichtlijn in de nationale regel om te zetten, is de Natuurbeschermingswet 1988 gewijzigd. Deze gewijzigde Natuurbeschermingswet is per 1 oktober 2005 in werking getreden. Dit betekent dat alle gebieden die zijn aangewezen als Vogel- of Habitatrichtlijngebied moeten worden getoetst op basis van de Natuurbeschermingswet. Het toetsing- en afwegingskader van de Habitatrichtlijn en de Natuurbeschermingswet zijn gelijk zodat er voor de wijze waarop de feitelijke toetsing wordt uitgevoerd geen gevolgen zijn.

Plannen en projecten die effecten kunnen hebben voor een vogelrichtlijngebied moeten worden getoetst aan artikel 6 van de Habitatrichtlijn. Tegelijk verplicht deze richtlijn de Europese beschermingsregels op te nemen in het Nationaal recht van de lidstaat.

3-3 Natura2000-gebied

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie, die worden beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Deze richtlijnen geven aan welke typen natuur en welke soorten moeten worden beschermd. De lidstaten wijzen daarvoor speciale beschermingszones aan en moeten instandhoudingsmaatregelen nemen om deze gebieden te beschermen. Het doel is behoud en herstel van de biodiversiteit in de Europese Unie. Het Rijk wil dit doen door bedreigde en waardevolle habitattypen en soorten in stand houden en zo nodig herstellen. De Natura 2000-gebieden zijn hiervoor geselecteerd. Met de Nederlandse bijdrage aan Natura 2000 wordt voorkomen dat de natuur verder achteruitgaat.

Het concept Natura2000 gebied 38, Uiterwaarden IJssel, waar delen van het onderzoeksgebied in gelegen zijn, omvat het merendeel van de buitendijkse delen van het rivierengebied van de IJssel; de hoofdstroom zelf is niet in het richtlijngebied meebegrensd. Een beperkt deel hiervan is aangemeld onder de Habitatrichtlijn.

Voor elk aangewezen Natura 2000-gebied moet het bevoegd gezag een beheerplan vaststellen. Het bevoegd gezag is soms de provincie en soms het Rijk. Omdat er in een Natura 2000-gebied ook meer bevoegde instanties kunnen zijn, zal er per gebied een bestuurlijke afspraak worden gemaakt welk bevoegd gezag het voortouw neemt bij het opstellen van een beheerplan. Het beheerplan wordt opgesteld in overleg met eigenaren, gebruikers, andere belanghebbenden en betrokken andere overheden. Beheerplannen hebben een looptijd van

maximaal zes jaar. Daarna kan het bevoegd gezag het plan verlengen of aanpassen.

In een beheerplan staan onder andere de maatregelen die ervoor moeten zorgen dat de instandhoudingsdoelen worden gerealiseerd. In het beheerplan staat ook welke activiteiten in en rond het gebied geen effect hebben op de soorten en habitattypen waarvoor het gebied is aangewezen. Voor de activiteiten die in het beheerplan zijn beschreven is geen vergunning nodig op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. Met het beheerplan krijgen beheerders, gebruikers en belanghebbenden dus meer duidelijkheid over de vraag welke activiteiten in het Natura 2000-gebied in geen geval zijn toegestaan zonder dat deze eerst getoetst zijn aan de Natuurbeschermingswet 1998 (Habitattoets).

Voor het Natura2000-gebied IJsseluiterwaarden wordt op dit moment een beheerplan opgesteld.

3-4 Ecologische hoofdstructuur

De ecologische hoofdstructuur is een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen belangrijke natuurgebieden in Nederland. Het vormt de basis voor het Nederlandse natuurbeleid. Het is de basis van een beleidsplan dat tot doel heeft de natuurwaarden in Nederland te stabiliseren. In 1950 waren er 1400 soorten hogere planten. Sindsdien zijn er bijna 500 achteruit gegaan en zijn er meer dan zeventig uitgestorven. Het aantal broedvogels is in dezelfde periode met een derde afgenomen. De achteruitgang van de natuur is vooral zo ernstig omdat het tempo waarin dit gebeurt maar niet afneemt.

De ecologische hoofdstructuur is opgebouwd uit kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en verbindingszones.

- Kerngebieden zijn natuurterreinen, landgoederen, bossen, grote wateren en waardevolle agrarische cultuurlandschappen die minimaal 250 hectare groot zijn.
- Natuurontwikkelingsgebieden zijn gebieden met goede mogelijkheden voor het ontwikkelen van natuurwaarden, van nationale en/of internationale betekenis.
- Verbindingszones zijn gebieden die kern- en natuurontwikkelingsgebieden als het ware aan elkaar knopen. Het doel is ook om deze structuur te laten aansluiten op ecologische verbindingszones in het buitenland.

3-5 Rode Lijsten

Voor een aantal soortengroepen zijn door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit landelijke Rode Lijsten van bedreigde en kwetsbaren soorten opgesteld. Deze 'Rode Lijsten worden gepubliceerd in de Staatscourant en geven op een objectieve manier aan hoe goed of slecht het gaat met een bepaalde soortgroep in Nederland.

Aan de op deze lijsten voorkomende soorten moet bijzondere aandacht voor instandhouding worden besteed.

De volgende Rode Lijsten zijn verschenen (Ministerie van LNV, 2004):

zoogdieren	vogels	amfibieën en reptielen
vissen	mossen	kokerjuffers en haften
libellen	vlinders	sprinkhanen en krekels
bijen	vaatplanten	land en zoetwaterweekdieren
steenvliegen en platwormen		korstmossen en paddestoelen

4 IJSSELSTRAND EN HET ZWARTE SCHAAR

4-1 Gebiedsbeschrijving

Het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel strekt zich uit van Arnhem in het zuiden tot Kampen in het noorden. In de zuidelijke helft, direct ten noorden van Doesburg, is het onderzoeksgebied gelegen. Het betreft twee aan elkaar grenzende campings (IJsselstrand en het Zwarte Schaar) welke grotendeel binnendijks gelegen zijn. Het buitendijkse gebied maakt minder dan 10 % van het grondgebied uit.

De campings zijn gelegen aan het Zwarte Schaar, een bovenstrooms afgedamde arm van de IJssel. Figuur 1 geeft een overzicht.

Figuur 1: overzicht van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied is gelegen aan het Zwarte Schaar en bestaat voornamelijk uit kort gemaaide graslanden/gazons. Tussen deze graslanden en het Zwarte Schaar zijn vier verschillende oeverzones te onderscheiden.

- Plaatselijk, met name tegenover de toegang vanuit camping IJsselstrand is een smal zandstrand aanwezig. Het strandgedeelte is circa 165 x 30 meter groot. Ter hoogte van de camping Het Zwarte Schaar bevinden zich enkele zeer kleine stukjes strand.
- Ter hoogte van het noordelijk deel van de camping IJsselstrand bevindt zich een bijna 300 meter lange strook in beton gegoten stenige oever. De breedte bedraagt circa 10 meter. In het water langs de oever liggen basaltkeien.

- Tussen deze delen en ter hoogte van camping Het Zwarte Schaar bevinden zich een ruigtekruidenvegetatie met soorten als grote brandnetel, smeewortel, braam, riet en grassen als kropbaar, rietgras en kweek. Hier en daar staan in deze vegetatie schietwilgen en eenstijlige meidoorn.
- Op twee plaatsen komen kleine min of meer slikkige gedeeltes voor. De afmetingen hiervan zijn maximaal twee bij 15 meter. Ze zijn vooral begroeid met riet.

De foto's geven een impressie van het gebied.

Gemaaide gazons met caravans en boottrailers

Het Zwarte Schaar met strand

In beton gegoten steenhelling

Ruigtekruidenvegetatie met wilgen

Slikkige oever met riet en rivierkruiskruid

Het onderzoeksgebied is geheel in gebruik als camping voor caravans en tenten. Het buitendijks kamperen is toegestaan van 1 april tot 30 september.

Het beheer is gericht op het in stand houden van het gazon wat inhoud dat er vrijwel wekelijks gemaaid wordt.

Het strand wordt door campinggasten, maar ook door omwonenden gebruikt.

Het Zwarte Schaar wordt veel gebruikt door watersporters, afkomstig van beide campings, maar ook vanaf de jachthaven en de IJssel.

5 ONDERZOEKSOPZET

Voor het in beeld brengen van de huidige natuurwaarden van het buitendijksgebied bij de campings IJsselstrand en het Zwarte Schaar is gebruik gemaakt van literatuurgegevens verzameld tijdens het bronnenonderzoek en tijdens het onderzoek verzamelde veldgegevens.

5-1 Bronnenonderzoek

Voor het bronnenonderzoek is gebruik gemaakt van:

- literatuurgegevens
- gegevens verkregen via het Natuurloket
- gegevens van de website waarnemingen.nl.

5-2 Veldonderzoek

Het veldonderzoek is verricht op drie dagen in de maanden mei. Tijdens de bezoeken zijn alle aanwezige beschermde soorten en soorten van de Rode Lijst genoteerd.

Naast deze soorten zijn aantekeningen gemaakt over het voorkomen van algemene soorten in het onderzoeksgebied. De aanwezigheid van deze soorten geeft inzicht in de potenties van het terrein en aan de hand van deze soorten kunnen vegetaties benoemd worden. De vegetaties en biotopen zijn ook onderzocht op hun geschiktheid voor beschermde soorten en soorten van de Rode Lijst.

Hieronder wordt de werkwijze in het veld per soortengroep beschreven.

Flora

Tijdens de onderzoeksronde zijn alle kansrijke locaties onderzocht. Hierbij is de aanwezigheid van alle beschermde soorten, soorten van de Rode Lijst, algemeen voorkomende soorten en indicatieve soorten genoteerd. De abundantie is genoteerd met behulp van de negendelige schaal van Tansley.

Zoogdieren

Alle waarnemingen van zoogdieren zijn genoteerd aan de hand van sporen (prenten, graaf en krabsporen, mestputjes, keutels, prooiresten, burchten e.d.) Bij enkele kampeerders is gevraagd naar de aanwezigheid van zoogdieren.

Er heeft geen onderzoek naar vleermuizen plaatsgevonden. De reden hiervoor is, dat, gezien de terrein opbouw, de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen en kolonieplaatsen van vleermuizen vrijwel is uitgesloten. Er zijn geen gebouwen in het plangebied aanwezig en de aanwezige bomen zijn te dun om geschikte verblijfplaatsen te bevatten. De enkele dikke bomen zijn op geschikte holtes onderzocht. Deze zijn niet gevonden.

Er is geen onderzoek met inloopvallen naar kleine zoogdieren verricht. De reden hiervoor is, dat gezien geografische ligging en terreinge4steldheid, de aanwezigheid van kleine zoogdieren uit de tabellen 2 en 3 van de FF-wet uitgesloten wordt geacht.

Vogels

Er is een globaal onderzoek naar broedvogels uitgevoerd. Tijdens alle bezoeken zijn alle aanwezige mogelijke broedvogels genoteerd aan de hand van nestindicatief gedrag en territoriumgedrag. Er is één vroege ochtend bezoek aan het gebied gebracht.

Het gebied is daarnaast onderzocht op de aanwezigheid van vogelsoorten die vermeld staan op de zogenaamde Vogellijst van DLG. Dit is een lijst van vogels die niet is staat zijn zelfstandig een nest te bouwen, gedurende lange tijd van een nest gebruik maken of jaarlijks terugkeren op hetzelfde nest. Voorbeelden zijn steenuil, ooievaar, gierzwaluw, roofvogels etc.

De aanwezige bomen zijn onderzocht op de aanwezigheid van nesten van vogelsoorten die vermeld staan op de Vogellijst.

Reptielen

Er is geen onderzoek naar reptielen verricht. Voor reptielen geschikte biotopen ontbreken geheel. Gezien de geografische ligging van het onderzoeksgebied en de landelijke verspreiding van reptielen wordt de aanwezigheid van reptielen uitgesloten geacht.

Amfibieën

Het onderzoek naar amfibieën heeft zich beperkt tot de inventarisatie van de landbiotoop. Hierbij zijn in het onderzoeksgebied aanwezige ruigtes op aanwezigheid van amfibieën onderzocht. Hiertoe zijn onder andere in het gebied liggend planken, stenen en dergelijke omgedraaid om de zich eronder verschuilende amfibieën op te sporen.

In het gebied ontbreken voor amfibieën geschikte voortplantingswateren.

Vissen

Er is geen onderzoek naar vissen verricht omdat het legaliseren van het buitendijks kamperen voor vissen geen gevolgen heeft. Bovendien ontbreken voor beschermde vissoorten geschikte biotopen vrijwel geheel.

Libellen

Tijdens alle bezoeken zijn de aanwezige libellen genoteerd. De libellen zijn visueel gedetermineerd. Bij twijfel is het individu gevangen na determinatie weer los gelaten. Langs en op de oever is gezocht naar de aanwezigheid van 'huidjes' van libellen (Libellen vervellen een aantal keren. De laatste vervelling voltrekt zich bovenwater, waarbij het larvehuidje op de bodem of in de vegetatie achter blijft.).

Dagvlinders

Tijdens alle bezoeken zijn de aanwezige libellen genoteerd. De libellen zijn visueel gedetermineerd. Bij twijfel is het individu gevangen na determinatie weer los gelaten.

6 RESULTATEN

Hieronder worden de resultaten van het onderzoek weergegeven. Bij de beschrijving van de resultaten zijn ook de via het bronnenonderzoek verkregen recente gegevens verwerkt.

De via het natuurloket verkregen gegevens zijn afkomstig van onderzoek per kilometerhok. Het onderzoeksgebied is gelegen in de kilometerhokken 208 – 449 en 208 – 450. Het onderzoeksgebied maakt van kilometerhok 208 – 449 minder dan 5% uit; van kilometerhok 208 – 450 maakt het onderzoeksgebied minder dan 10% uit.

6-1 Flora

Volgens het Natuurloket is de flora in beide kilometerhokken waarbinnen het onderzoekgelegen is goed onderzocht. Er zijn daarbij geen beschermde planten uit de tabellen 2 of 3 van de FF-wet aangetroffen.

Al eerder is beschreven dat een groot deel van het onderzoeksgebied als gazon beheerd wordt. Dit houdt in dat het regelmatig kort gemaaid wordt. Hierdoor is het een ongeschikte biotoop voor beschermde planten of planten van de Rode Lijst.

De langs het Zwarte Schaar gelegen ruigtes bestaan uit algemeen voorkomende soorten. In de ruigtes zijn geen beschermde soorten of soorten van de Rode Lijst aangetroffen.

Een aparte vermelding verdient het moeraskruiskruid. Deze soort komt voor op de met beton ingegoten stenige oever en vooral op de slikkige oeverdelen. Dit is een tot 1,50 meter hoge plant met smalle bladeren en gele bloemen gerangschikt in een vertakte bloeiwijze aan de top van de stengel. Moeraskruiskruid komt in het rivierengebied vrij algemeen voor. Merendeels groeit het vlak langs de rivier op natte plaatsen. De soort is aangepast aan het dynamische riviermilieu; het verdraagt het plotseling langdurig onder water staan bijvoorbeeld beter dan de meeste andere planten.

Tabel 1 geeft een overzicht van een aantal veelvuldig aangetroffen soorten.

eenstijlige meidoorn	grote brandnetel	scherpe zegge
fluitenkruid	harig wilgenroosje	schietwil
gewone berenklaauw	kropaar	smeerwortel
gewoon barbarakruid	kruidende boterbloem	rietgras
gewone klit	kruidend struisgras	riet
gewone paardebloem	muur	zachte witbol

Tabel 1: In het onderzoeksgebied zeer veel voorkomende planten

- **In het onderzoeksgebied zijn geen beschermde plantensoorten of Rode Lijst soorten aangetroffen.**
- **Geschikte biotopen voor beschermde plantensoorten ontbreken.**

6-2 Zoogdieren

Volgens het Natuurloket zijn de zoogdieren in beide kilometerhokken waarbinnen het onderzoeksgebied is matig onderzocht. Er zijn geen beschermde zoogdieren aangetroffen.

Tijdens het veldonderzoek zijn slechts twee zoogdiersoorten aangetroffen. In het gazon zijn een klein aantal molshopen aangetroffen. Op de overgang van gazon naar dijkhelling zijn enkele gaatjes van zeer waarschijnlijk veldmuizen gevonden. Ander zoogdieren of sporen ervan zijn niet aangetroffen.

Het gebied is mogelijk in gebruik als jachtgebied voor vleermuizen, maar het legaliseren van het buitendijks kamperen zal geen fysieke veranderingen in het gebied veroorzaken en aldus de eventuele waarde als jachtgebied niet aantasten.

Mogelijk is het Zwarte Schaar een vliegroute voor de meervleermuis.

- **In het onderzoeksgebied zijn beschermde zoogdiersoorten die vermeld staan in de tabellen 2 of 3 van de FF-wet niet aangetroffen.**
- **Geschikte biotopen voor zoogdiersoorten die vermeld staan in de tabellen 2 of 3 van de FF-wet ontbreken geheel.**

6-3 Vogels

In geen van beide kilometerhokken waarbinnen het onderzoeksgebied ligt is broedvogelonderzoek verricht.

Tijdens het veldonderzoek is slechts een beperkt aantal zekere broedvogels in het onderzoeksgebied vastgesteld. In de ruigte in langs camping het Zwarte Schaar zijn twee nesten van gedomesticeerde wilde eenden gevonden. Bovendien is een bezet merelnest in een meidoorn gevonden. Op basis van zang en gedrag, zijn een aantal territoria van broedvogels vastgesteld. Tabel 2 geeft een overzicht.

Naam	Nestvondst	Territorium	Aantal
fitis		x	2
grasmus		x	1
heggemus		x	1
merel	x	x	2
vink		x	1
tjiftjaf		x	1
wilde eend	x		2
winterkoning		x	1
zwartkop		x	1

Tabel 2: Overzicht van de aangetroffen broedvogels.

De aangetroffen broedvogels zijn alle algemeen in Nederland voorkomende broedvogels. De soorten stellen geringe eisen aan hun leefgebied. De meeste broedgevallen zijn aangetroffen in de ruigestrook aan het einde van camping het Zwarte Schaar.

- **In het onderzoeksgebied is het broeden van 9 vogelsoorten vastgesteld. Het aantal broedparen bedraagt 12**

- **Alle broedvogelsoorten zijn strikt beschermd.**
- **Er zijn geen soorten die vermeld staan op de Rode Lijst vastgesteld.**
- **In het onderzoeksgebied zijn geen vogelsoorten aangetroffen die vermeld staan op de zogenaamde vogellijst.**

6-4 Amfibieën

Het natuurloket geeft aan dat in het kilometerhok 208 – 449 (het kilometerhok waarbinnen IJsselstrand ligt) het onderzoek naar amfibieën matig is uitgevoerd. Er zijn drie algemeen voorkomende amfibieën uit tabel 1 van de FF-1wet aangetroffen. Er zijn in het onderzoeksgebied geen amfibieën aangetroffen. In het andere kilometerhok, 208 – 450, is geen onderzoek naar amfibieën verricht. Geschikte voortplantingswateren ontbreken geheel. Er is slechts marginaal landbiotoop aanwezig dat ongeschikt is voor amfibieën uit de tabellen 2 en 3 van de Flora- en faunawet.

- **In het onderzoeksgebied komen geen amfibieën voor.**
- **Geschikte biotopen voor amfibieën die vermeld staan in de tabellen 2 of 3 van de FF-wet ontbreken geheel.**

6-5 Dagvlinders

In geen van beide kilometerhokken waarin het onderzoeksgebied ligt is onderzoek naar dagvlinders uitgevoerd.

In het onderzoeksgebied zijn enkel een aantal algemeen voorkomende dagvlinders aangetroffen zoals klein koolwitje, atalanta en icarusblauwtje. Gezien de terreinopbouw is het gebied slechts geschikt voor een beperkt aantal algemeen voorkomende dagvlindersoorten.

Er zijn geen voor beschermde dagvlinders geschikte biotopen aangetroffen.

- **In het onderzoeksgebied komen geen beschermde dagvlinders voor.**
- **Geschikte biotopen voor beschermde dagvlinders ontbreken.**

6-6 Libellen

In beide kilometerhokken is, volgens het Natuurloket, geen onderzoek naar libellen verricht.

De enige beschermde libellensoort die voor kan komen is de rivierrombout. Deze soort is gebonden aan grote rivieren. In Nederland komt deze soort voor langs de Waal, de Nederrijn en de IJssel (Bouman *et al.*, 2008). Langs de IJssel is de rivierrombout vooral ten noorden van Zutphen gevonden.

Het vrouwtje van de rivierrombout strijkt haar eieren af aan de waterspiegel. De larven leven op de bodem van de rivier, verborgen in het zand. De ontwikkeling van de larven tot volwassen libel duurt twee tot vier jaar. In deze tijd vervellen de larven een aantal keren. De laatste vervelling maken ze op het land door, vaak op zandstrandjes. Ze klimmen daarvoor soms tot vijf meter de oever op. De meeste huidjes

worden op min of meer stromingsluwe delen gevonden, in gekanaliseerde rivieren zoals de IJssel vooral op zandstrandjes direct stroom afwaarts van kribben.

In het onderzoeksgebied zijn tijdens het veldonderzoek geen libellen aangetroffen. Gezien het ontbreken van stroming in het Zwarte Schaar is het een ongeschikt biotoop voor de rivierrombout.

- **In het onderzoeksgebied komen geen beschermde libellen voor.**
- **Geschikte biotopen voor beschermde libellen ontbreken.**

Rivierrombout

7 ONTHEFFINGSAANVRAAG FLORA- EN FAUNAWET

Uit het veldonderzoek en het bronnenonderzoek blijkt dat in het plangebied geen beschermde soorten uit de tabellen 2 of 3 van de Flora- en faunawet voorkomen. Ook wordt de mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten uit de tabellen 2 en 3 van de FF-wet, op basis van terreingesteldheid en geografische ligging uitgesloten geacht.

- **Voor het legaliseren van het buitendijks kamperen is geen ontheffing van de Flora en faunawet noodzakelijk is.**

8 TOETSING NATURA2000-GEBIED UITERWAARDEN IJSSEL

8-1 Huidige situatie

Al 40 jaar wordt er in het onderzoeksgebied buitendijks gekampeerd. In eerste instantie was dit toegestaan, in een later stadium werd deze situatie gedoogd.

Het positief bestemmen van het buitendijks kamperen zal aan de bestaande fysieke situatie niets veranderen. Het grasland zal gebruikt worden en blijven als kampeerplaats voor tenten, caravans e.d. Stacaravans zijn niet toegestaan. Het buitendijks kamperen is slechts toegestaan in de periode 1 april tot 30 september.

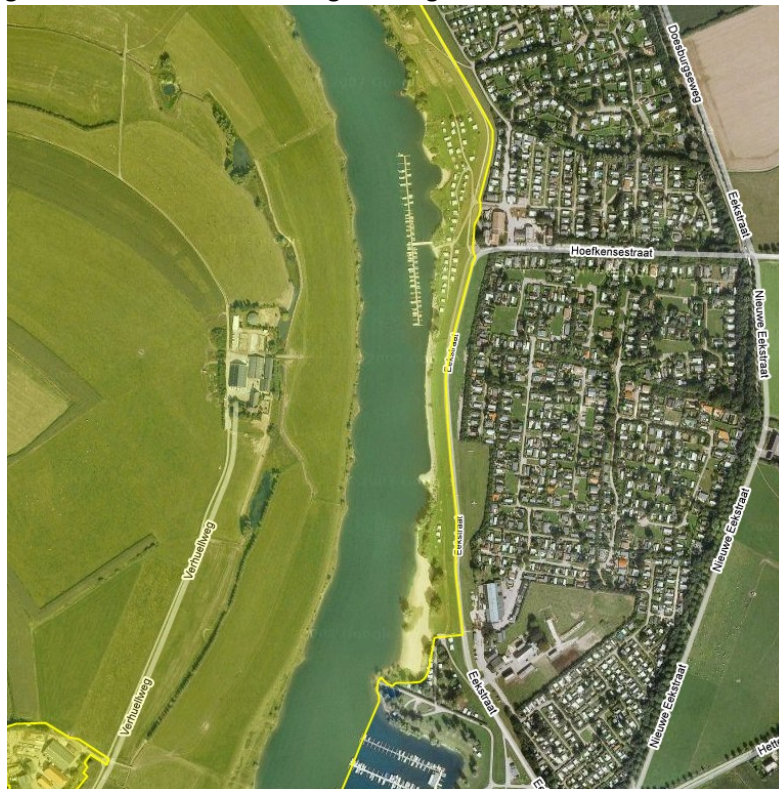
Het gebruik van de strandjes zal, na het positief bestemmen, niet anders zijn dan in de huidige situatie. De strandjes worden door badgasten van beide campings, maar ook door badgasten uit de directe omgeving gebruikt. Het gebruik van het zal vooral bestaan uit spelen, zonnen, zwemmen en vissen.

Vanaf het strand en de overige oeverdelen worden geen boten te water gelaten. Dit is alleen toegestaan via de boothellingen bij de jachthavens. De verlichting beperkt zich tot het gedeelte waar caravans, tenten etc. staan opgesteld. Er is geen verlichting bij de oever.

Stelregel is dat er na 23.00 uur stilte dient te heersen op het campingterrein, inclusief het buitendijksgedeelte.

8-2 Natura2000-gebied Uiterwaarden IJssel

Delen van het onderzoeksgebied vallen binnen het concept Natura2000 gebied Uiterwaarden. Figuur 2 geeft een overzicht

Figuur 2: ligging van het Natura2000-gebied binnen het onderzoeksgebied
Natura 2000-gebied

Het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel omvat het merendeel van de buitendijkse delen van het rivierengebied van de IJssel; de hoofdstroom zelf is niet in het richtlijngebied meebegrensd. Een beperkt deel hiervan is aangemeld onder de Habitatrichtlijn. Een aantal vrijwel onvergraven en reliëfrijke uiterwaarden zoals Cortenoever, Rammelwaard, Ravenswaard en Scherenwelle, vormt hier een kleinschalig oud cultuurlandschap met daarin stroomdalgraslanden, kievitsbloemhooilanden en glanshaverhooilanden. Andere reliëfrijke delen en gebieden die aansluiten op de zandgronden zijn van belang vanwege hardhoutoibos. De IJsselmonding is van belang voor rivierfonteinkruid. De uiterwaarden IJssel is een belangrijk broedgebied voor soorten van natte, ruige graslanden (porseleinhoen, kwartelkoning) en drijvende waterplantenvegetaties (zwarte stern). Het gebied is daarnaast van enig belang voor soorten van bosrijke watergebieden met voldoende vis (aalscholver, ijsvogel). Ook is het gebied belangrijk als rust- en foerageergebied voor aalscholver, kleine zwaan, wilde zwaan, kolgans, smient, slobbeend, tafeleend, nonnetje, grote zaagbek, meerkoet, kievit, grutto en reuzenster en van belang voor fuut, kleine zilverreiger, lepelaar, grauwe gans, krakeend, wintertaling, wilde eend, pijlstaart, kuifeend, visarend, slechtvalk, scholekster en tureluur. Voor de wilde zwaan, kolgans, kievit en de grutto is het één van de belangrijkste gebieden in Nederland.

8-3 Toetsingskader

Om schade aan de natuurwaarden waarvoor Natura 2000-gebieden zijn aangewezen, te voorkomen, bepaalt de wet dat projecten en plannen en andere handelingen die de kwaliteit van de habitats kunnen verslechteren of die een verstorend effect kunnen hebben op de soorten, niet mogen plaatsvinden zonder vergunning (artikel 19d, eerste lid).

Het positief bestemmen van het buitendijks kamperen is, in het kader van de Natuurbeschermingswet, mogelijk vergunningplichtig, tenzij wordt aangetoond dat de activiteit valt onder de definitie 'bestaand gebruik'. In dat geval zijn de activiteiten, in ieder geval tot de periode waarin de beheerplannen worden opgesteld, vrijgesteld van de vergunningsplicht.

Met de definitie van bestaand gebruik wordt duidelijk welke activiteiten hieronder zijn begrepen.

Indien een activiteit niet valt onder het begrip 'bestaand gebruik' is een habitattoets noodzakelijk om te beoordelen of een vergunning noodzakelijk is. Een habitattoets moet het bevoegd gezag de zekerheid geven dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast en de kwaliteit van de natuurlijke habitats van de soorten niet verslechtert en dat geen verstoring van soorten optreedt.

8-4 Buitendijks kamperen: bestaand gebruik

De Nb-wet 1998 definieert 'bestaand gebruik' als volgt (artikel 1.n): *"bestaande gebruik: een activiteit, die al dan niet jaarlijks een vergunning behoeft, en op het moment van aanwijzing van een gebied als beschermd natuurmonument of ter uitvoering van richtlijn (EEG) nr. 79/409 en richtlijn (EEG) nr. 92/43 bestond en sedertdien onafgebroken heeft plaatsgevonden."* In praktijk (op basis van een brief van de minister van LNV aan de Tweede Kamer, september 2007) wordt het ijkmoment 1 oktober 2005 gehanteerd. De praktijk anticipeert op de *gewijzigde* Nb-wet die het ijkmoment 1 oktober 2005 als definitie overneemt.

Het bestaande gebruik omvat activiteiten die zich in of rondom Natura 2000-gebieden afspelen en die een kans op effecten op natuurwaarden van Natura 2000-gebieden met zich mee brengen op de locatie en in de intensiteit waarop dan wel waarmee deze sinds 1 oktober 2005 hebben plaatsgevonden. De mate van deze effecten kan variëren van gering tot significant in het licht van de instandhoudingdoelstellingen.

Kort gezegd komt het er op neer dat alle activiteiten die voor inwerkingtreding van de Nb-wet 1998, danwel voordat een gebied werd aangewezen of aangemeld, *feitelijk* aanwezig waren in een gebied onder bestaand gebruik vallen.

Deze definitie is van belang omdat het bepaalt voor welke activiteiten tijdelijk, **tot het vaststellen van de beheerplannen**, de vergunningplicht niet geldt. In het beheerplanproces zullen deze activiteiten getoetst worden. Indien dan blijkt dat ze geen negatieve effecten veroorzaken worden ze in het beheerplan opgenomen en blijft de ontheffing van de vergunningplicht van kracht. In het andere geval herleeft de vergunningplicht.

Het verschil tussen bestaand gebruik en nieuwe activiteiten is de ontheffing van vergunningplicht voor bestaand gebruik tot de vaststelling van het beheerplan en de toetsing van de effecten in het beheerplan in plaats van via vergunningen. De toetsing in het beheerplanproces vindt plaats door de opsteller van het beheerplan, in het geval van het Natura2000-gebied IJsseluiterwaarden door de provincie Gelderland.

Hiertoe is contact gezocht met de provincie Gelderland en is een concept van onderhavig rapport aan hen toegezonden. Bij mail van 6-4-2010 geeft de provincie als reactie dat zij het buitendijks kamperen als bestaand gebruik beschouwen, dat het gebruik in het beheerplan is getoetst en dat het gebruik akkoord is bevonden en dat geen vergunning noodzakelijk is (zie bijlage 1)

Conclusie:

- **Gezien het feit dat het buitendijks kamperen bij Camping IJsselstrand al ruim 40 jaar bestaat valt dit gebruik onder de definitie van 'bestaand gebruik'.**
- **Door wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 is het bestaand gebruik, tot het moment dat beheerplannen voor Natura2000-gebieden zijn opgesteld, niet vergunningplichtig**

- **De provincie Gelderland heeft het buitendijks kamperen in het kader van het opstellen van het beheerplan getoetst en akkoord bevonden.**
- **Er is voor het buitendijks kamperen geen vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet noodzakelijk.**

BIJLAGE 1: HABITATTOETS

Onderstaand wordt een habitattoets gepresenteerd alsof het buitendijks kamperen geen bestaand gebruik zou zijn en de activiteit getoetst moet worden aan de Natuurbeschermingswet.

De Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (LNV 2005) onderscheidt in het toetsen van activiteiten en plannen in of nabij Natura2000-gebieden een aantal fasen die hieronder worden weergegeven.

Er wordt gestart met een oriëntatiefase waarin wordt onderzocht of het gebruik of toekomstig gebruik, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, mogelijk schadelijke gevolgen heeft voor het Natura2000-gebied. Indien dit het geval is wordt beoordeeld of deze gevolgen significant zijn. De oriëntatiefase kan drie uitkomsten hebben:

1. Er zijn geen schadelijke gevolgen te verwachten. Er is geen vergunningaanvraag of goedkeuringsverzoek noodzakelijk.
2. Er zijn mogelijk schadelijke gevolgen, maar deze zijn niet significant. Er dient, na het uitvoeren van een verslechterings- en verstoringstoets, een vergunning of goedkeuring aangevraagd te worden.
3. Het optreden van significante negatieve effecten kan niet worden uitgesloten. Er dient, nadat een passende beoordeling is uitgevoerd, een vergunning of goedkeuring aangevraagd te worden.

Oriëntatiefase

De in 8-2 benoemde uiterwaarden zijn alle veel noordelijker gelegen dan het onderzoeksgebied. Veranderingen in het onderzoeksgebied hebben geen effect op deze uiterwaarden.

Hetzelfde geldt voor de kievitsbloemhooilanden en reliëfrijke delen met hardhoutoibos en de IJsselmonding.

Voor de genoemde broedvogels (aalscholver, porseleinhoen, kwartelkoning, zwarte stern en ijsvogel) ontbreken geschikte broedbiotopen. Voor de aalscholver zijn dit moerasbossen, het porseleinhoen broedt in lage moerasvegetaties, in laatgemaaide hooilanden broedt de kwartelkoning terwijl de ijsvogel gebonden is aan steile oevers waarin een broedgang uitgegraven kan worden.

De genoemde niet broedvogels zijn vooral vogels van open water en zijn merendeels slechts in de trektijd of in het winterhalfjaar, ten tijde dat buitendijks kamperen verboden is, in het IJsselgebied aanwezig (aalscholver, slobbeend, tafeleend, nonnetje, grote zaagbek, fuut, krakeend, wintertaling, wilde eend, reuzenster, pijlstaart, kuifeend, visarend). Geen van deze soorten zal naar verwachting structureel gebruik maken van de buitendijks gelegen graslanden en strandjes in het onderzoeksgebied.

Hierdoor zal, naar verwachting, geen verstoring optreden.

De volgende niet broedvogels maken mogelijk wel gebruik van de graslanden: kleine zwaan, wilde zwaan, smient en grauwe gans. Deze soorten slapen op het open water maar foerageren op graslanden. Verstoring van deze soorten kan indirect effect hebben op de populatie. Gezien de lage aantallen (geen van de soorten komt voor in nationaal of internationaal belangrijke aantallen), gezien het in de directe nabijheid talrijk aanwezig zijn van geschikte foerageergebieden is de verwachting dat een eventueel optredende verstoring niet significant van aard is. In een "Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet" van het Steunpunt Natura-2000 wordt de volgende definitie van het begrip 'significante gevolgen' gehanteerd: *Van significante gevolgen (of een significant negatief effect) is sprake indien ten gevolge van menselijk handelen een instandhoudingsdoelstelling van een Natura-2000 gebied niet gehaald zal worden.*

Er kan dus worden volstaan met een verslechterings- en verstoringstoets.

Hierboven is duidelijk gemaakt dat vier soorten mogelijk gebruik maken van de buitendijkse graslanden: kleine zwaan, wilde zwaan, smient en grauwe gans. Voor deze soorten zijn de volgende doelstellingen geformuleerd.

Kleine zwaan

Doel: behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie IJsseluiterwaarden van tenminste 70 exemplaren. Dit aantal is niet van nationale of internationale betekenis. De kleine zwaan is wintergast van oktober tot maart met vaak sterk fluctuerende aantallen. Jaarlijks overwinteren circa 17.000 dieren in Nederland. Sinds de jaren negentig is er een achteruitgang in de aantallen te constateren. Deze worden echter vooral veroorzaakt door externe factoren (concurrentie met onder andere de knobbelzwaan en verminderd broedsucces).

Wilde zwaan

Doel: behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie IJsseluiterwaarden van tenminste 30 exemplaren. Dit aantal is niet van nationale of internationale betekenis. Jaarlijks overwinteren circa 1500 wilde zwanen in Nederland. De wilde zwaan is, evenals de kleine zwaan van oktober tot maart wintergast en Nederland.

Smient

Doel: behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie IJsseluiterwaarden van tenminste 8300 exemplaren. Dit aantal is niet van nationale of internationale betekenis. Het aantal in Nederland overwinterende smienten is de laatste jaren sterk gestegen en bedraagt circa 360.000. De smient is van oktober tot maart wintergast en Nederland.

Handhaving van de bestaande situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Grauwe gans

Doel: behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie IJsseluiterwaarden van tenminste 2600 exemplaren. Dit aantal is niet van nationale of internationale betekenis. De grauwe gans broedt in toenemende aantallen in Nederland. In 1977 bedroeg het aantal broedparen circa 125. In 2000 was dit gestegen tot 5000 en in 2005 tot 25.000! Ook het aantal overwinterende grauwe ganzen steeg sterk tot enkele honderdduizenden tegenwoordig.

Handhaving van de bestaande situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Verslechtering- en verstoringstoets

Om te bepalen in hoeverre het positief bestemmen van het buitendijks kamperen en de daaruit voortvloeiende activiteiten significante negatieve effecten hebben op het Natura2000-gebied Uiterwaarden IJssel is onderstaande toetsing opgesteld.

Verslechtering van kwaliteit van (natuurlijk) habitat.

In de Oriëntatiefase (8-4) is duidelijk geworden dat alleen voor kleine en wilde zwaan, grauwe gans en smient mogelijke negatieve effecten optreden.

In de buitendijkse graslanden worden geen gebouwen opgetrokken. Het positief bestemmen van het buitendijks kamperen tast derhalve de huidige fysieke toestand niet aan.

- De graslanden blijven geschikt als foerageergebied voor kleine - en wilde zwaan, grauwe gans en smient.

De vier genoemde soorten verblijven in Nederland van oktober/november tot maart. Het buitendijks kamperen is slechts toegestaan tussen 1 april en 30 september.

- Hierdoor blijven de graslanden beschikbaar als mogelijke foerageergebied.

Verstoring van soorten

De vier soorten verblijven in het winter halfjaar in Nederland. Ze brengen de nacht door op groot open water, overdag foerageren ze op graslanden. Vrijwel altijd kiezen ze hiervoor grote open graslanden met weinig opgaande begroeiing.

De buitendijkse graslanden in het plangebied zijn allen smaller dan 100 meter. Ze worden over een groot deel van de lengte van het Zwarte Schaar gescheiden door opgaande begroeiing van meidoorns en wilgen.

- De buitendijkse graslanden in het plangebied zijn een marginaal foerageergebied voor kleine – en wilde zwaan, grauwe gans en smient.
- Om deze reden zullen de graslanden door de vier vogelsoorten slechts incidenteel bezocht worden.
- Voor geen van de vier vogelsoorten wordt de aanwezigheid van significante aantallen in het plangebied verwacht.

Op de dijk is een fietspad gelegen. Dit fietspad wordt in de winterperiode slechts spaarzaam gebruikt.

- de verstoringkans van de genoemde soorten in de graslanden in het plangebied is, door het beperkte aantal fietsbewegingen op de dijk gering.

Conclusie

Op basis van het voorgaande kan gesteld worden dat de conclusie van de Verslechtering- en verstoringtoets ten aanzien van het positief bestemmen van het buitendijks kamperen de volgende is:

- er treedt geen verslechtering van kwaliteit van het habitat op.
- er treedt slechts een geringe, aanvaardbare verstoring op van kleine zwaan, wilde zwaan, grauwe gans en smient.
- Er treedt geen significant negatief effect op.

BIJLAGE 2: SITUATIE ZONDER BUITENDIJKS KAMPEREN

Het onderzoek is verricht in de wetenschap, dat het buitendijks kamperen al 40 jaar een realiteit is. Het zal duidelijk zijn dat het opstellen van een beschrijving, hoe de situatie zonder buitendijks kamperen zou zijn, moeilijk is. Om de situatie zonder buitendijks kamperen zo reëel mogelijk te beschrijven, is het van belang de situatie van andere uiterwaarden te kennen. In dit onderzoek is gekozen om het belang van de situatie zonder buitendijks kamperen te relateren aan de uiterwaarden tussen Arnhem en Zutphen.

Bij de beschrijving wordt vooral ingezoomd op het belang van het onderzoeksgebied voor de doelstellingen zoals die voor het Natura 2000 IJsseluiterwaarden staan beschreven. Daarnaast wordt ook de situatie voor broedvogels, amfibieën en insecten beschreven.

Hieronder wordt kort beschreven hoe de situatie zou zijn als er niet buitendijks gekampeerd wordt, uitgaande van de huidige situatie met jachthavens en watersport zoals nu in het bestemmingsplan is vastgelegd.

Zonder de aanwezigheid van caravans zou de uiterwaard als grasweide of hooiland in gebruik zijn. Dit betekent dat ze beweid en gemaaid worden of een combinatie hiervan. Maaien van de eerste snede vindt in de regel plaats medio mei. Dit is afhankelijk van de weersomstandigheden in het voorjaar. Na de eerste snede kan gekozen worden voor nabeweiding of voor nog een maaibeurt later in het jaar. In het najaar gaat, normaal gesproken, het gras kort de winter in, waarna de hergroei start in januari, februari.

Mogelijkheden winterperiode

In 8-4 is duidelijk gemaakt dat van de doelsoorten slechts vier soorten mogelijk gebruik maken van de buitendijkse graslanden: kleine zwaan, wilde zwaan, smient en grauwe gans. De overige soorten zijn soorten van open water.

Landelijk gezien arriveren de eerste wat grotere aantallen kleine zwanen in de tweede helft van oktober. De grootste aantallen wilde zwanen worden steeds in januari geteld. De grauwe gans arriveert in de tweede helft van september in het rivieren gebied; de grootste aantallen worden geteld in november en december. De eerste smienten arriveren in de eerste helft van september, grote aantallen arriveren meestal pas in de tweede helft van oktober. De soorten verlaten Nederland, afhankelijk van de weersomstandigheden, in februari of maart, met een uitloper in de eerste week van april.

Kleine zwaan, wilde zwaan en het merendeel van de smienten en grauwe ganzen arriveren dus ruim na 30 september. De huidige praktijk is dat de caravans in de uiterwaard aanwezig zijn van 1 april tot maximaal 31 oktober (mond. Med. W. Takkenkamp). In de startnotitie Buitengebied van de gemeente Doesburg wordt buitendijks kamperen toegestaan van 1 april tot 30 september.

Kortom:

- Het merendeel van de vier soorten arriveert in of na de tweede helft van oktober.
- Grauwe gans, smient, kleine en wilde zwaan verlaten het gebied al in februari of maart
- De caravans worden pas na 1 april geplaatst.
- **In het najaar kunnen de vogels maximaal twee weken – tot 1 oktober - geen gebruik maken van het onderzoeksgebied.**
- **In winter en voorjaar kunnen ze het gebied optimaal benutten.**

Jaarlijks worden er een aantal simultaantellingen van watervogels in Nederland verricht. De reeksen van deze aantallen en plaatsen waar de vogels verblijven worden uitgebreid beschreven in de Atlas van Zwanen, Ganzen en Smienten in Nederland). Op de kaarten worden de gegevens weergegeven in 'vogeldagen/ha'. ¹ Hoe groter het getal hoe meer vogels in een langere periode van een bepaald gebied gebruik maken.

Bestudering van de atlas leert dat in de uiterwaarden van de IJssel tussen Arnhem en Zutphen, met uitzondering van de Brummensche Waarden en de Fraterwaard nergens grote aantallen ganzen, zwanen of smienten worden geteld.

Het aantal vogeldagen/ha per soort varieert enorm:

- Wilde zwaan 0,1 – 10
- Kleine zwaan 1 - 50
- Grauwe gans 10 – 100
- smient <1000.

Elders worden over grote oppervlaktes veel grotere aantallen bereikt (grote delen van Goeree Overflakkee voor grauwe gans 1000 vogeldagen/ha; de Wieringermeer voor kleine zwaan vrijwel overal > 50 vogeldagen/ha). Dit betekent dat het uiterwaardengebied tussen Arnhem en Zutphen voor kleine zwaan, wilde zwaan en grauwe gans van gering belang is. De Fraterwaard is voor de smient, in ieder geval regionaal, van belang als overwinteringsplaats.

De Brummensche waarden en de Fraterwaard kennen de hoogste aantallen vogeldag/ha. De grote breedte van de uiterwaarden garandeert een grote mate van rust voor de overwinterende vogels. Smalle uiterwaarden, zoals in het onderzoeksgebied aanwezig zijn, worden nauwelijks gebruikt.

Uitgaande van bovenstaande kan voor de uiterwaarden tussen Arnhem en Zutphen het volgende gesteld worden:

- Kleine zwaan, wilde zwaan en grauwe gans komen in zeer lage aantallen in het uiterwaardengebied tussen Arnhem en Zutphen voor.
- Smient komt vooral in de Fraterwaard voor.
- Pleisteraars komen langs de IJssel alleen in brede uiterwaarden voor.

---

¹ **Vogeldagen**

De som van de aanwezigheid (in dagen) van vogels in een bepaald gebied. Bijv 10 kolganzen die 5 dagen in een gebied verblijven, levert 50 vogeldagen.

- **De uiterwaarden in het onderzoeksgebied zijn te smal om van belang te zijn voor pleisteraars als kleine- en wilde zwaan, grauwe gans en smient.**

Mogelijkheden in de zomer

Bij de beschrijving van de mogelijkheden in de zomerperiode wordt uitgegaan van de situatie zoals hierboven in 8-7 beschreven, dus met behoud van jachthaven, watersport en badgasten op de strandjes.

De breedte van de uiterwaarden in het onderzoeksgebied varieert van 25 tot maximaal 90 meter. Het merendeel is niet breder dan 35 meter.

Het aantal broedvogels zal ten opzichte van de huidige situatie niet groter zijn. Op de graslanden komen wellicht enkele paren kievit tot broeden. Gezien de breedte van de uiterwaard zullen dat slechts een gering aantal broedparen zijn. Veelal zullen de broedgevallen door het gevoerde agrarisch beheer niet succesvol zijn. Voor overige weidevogels is de uiterwaard, door zijn geringe breedte en door het agrarische gebruik ongeschikt.

Langs de oevers komen mogelijk enkele watervogels als wilde eend en meerkoet tot broeden, soorten die in de huidige situatie daar ook al broeden. In de ruigtes en bosjes komen dezelfde broedvogels tot broeden als in de huidige situatie het geval is. Wellicht dat het aantal broedparen iets hoger zal uitvallen.

Beschouwen we de situatie voor amfibieën, dan zal de situatie zonder buitendijks kamperen even ongunstig zijn als de huidige situatie. Het ontbreken van geschikte voortplantingswateren is hier debet aan.

Voor libellen zal de situatie zonder of met buitendijks kamperen gelijk zijn. Het gebied is nauwelijks geschikt voor libellen.

Agrarische landschappen zijn in het algemeen weinig geschikt voor dagvlinders. Gebrek aan landschappelijk variatie en het ontbreken van ruigtes en nectarplanten is daarvan de oorzaak. Ten opzichte van de huidige variatie betekent dat een achteruitgang.

Voor het onderzoeksgebied met een situatie zonder kamperen kan het volgende gesteld worden:

- Voor dagvlinders, libellen en amfibieën is en blijft de uiterwaard een ongeschikt leefgebied.
  - Het scala aan broedvogels zal nauwelijks afwijken van de huidige soortensamenstelling, wel zal de kievit als broedvogels verschijnen.
  - Het aantal broedparen zal iets toenemen.
- **De natuurwaarden van het onderzoeksgebied met en zonder buitendijks kamperen verschilt nauwelijks van elkaar.**

10 LITERATUUR

- Ministerie van LNV, 2004
Herziening Rode Lijsten, besluit 5 november 2004.
- Ministerie van LNV, 2005.
Algemene handleiding Natuurbeschermingswet 1998. Directie Natuur ministerie van LNV, Den Haag.
- Ottburg, F., in: J.A.M. Janssen & J.H.J. Schaminée, 2004.
Europese Natuur in Nederland. Soorten van de habitatrichtlijn. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Roomen M. van, van Winden E., Koffijberg K., Ens B., Hustings F., Kleefstra R., Schoppers J., van Turnhout C., SOVON Ganzen- en Zwanengroep & Soldaat L. 2006.
Watervogels in Nederland in 2004/2005. SOVON Monitoringrapport 2006/02, RIZA rapport BM06.14. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- SOVON & CBS 2005.
Trends van vogels in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen. Betreft gegevens t/m 2003-2004.
- SOVON, diverse jaren
Verslagen watervogeltellingen 2000 tot 2008.
- Voslamber B., van Winden E. & Koffijberg K., 2004.
Atlas van ganzen, zwanen en Smienten in Nederland. SOVON-onderzoeksrapport 2004/08. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Website MinInv.nl van het ministerie van LNV.
- Schaminée, H.J. & J.A.M. Janssen (red), 2009.
Europese Natuur in Nederland, Natura2000-gebieden van Laag Nederland.